

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף י

אמר רבא פלוני בא על אשתי: בעל שמעיד 'פלוני בא על אשתי' והוא מצטרף עם עד נוסף. הוא נאמן לגבי הבעל והורגים אותו, אבל הוא לא נאמן לגבי אשתו ולא הורגים אותה. בגלל שהוא קרוב של אשתו והוא פסול להעיד עליה. ולכן 'פלגינן דיבוריה' כלומר מאמינים רק לחלק מדיבורו, דהיינו רק לגבי הבעל שבעל אשת איש, אבל לא לגבי האשה.

שאלה: מאי קא משמע לן וכו': מה החידוש? הרי רבא כבר אמר שפלגינן דיבוריה קודם לכן (בסוף העמוד הקודם). תשובה: **מהו דתימא וכו'**: היה מקום לומר ש'אדם קרוב אצל עצמו' ולא אצל אשתו. קמ"ל.

ואמר רבא פלוני בא על נערה המאורסה: שני עדים שהעידו 'פלוני בא על נערה המאורסה', ולאחר מכן הוזמו (שכאו עדים והעידו עמנו הייתם במקום אחר באותו זמן). הם נהרגים, אבל לא משלמים לנערה את הכסף של הכתובה שרצו להפסיד אותה. בגלל שהם לא אמרו מי היא הנערה, ואם כן הם לא העידו עליה אלא רק על הבעל.

אבל אם הם העידו 'פלוני בא על בתו של פלוני' והוזמו, הם גם נהרגים וגם משלמים. בגלל שתשלומי הכתובה הולכים לאבי הנערה (כי כל עוד היא לא בוגרת, אביה מקבל את שבח נעוריה). ואם כן יש כאן שני עונשים כלפי שני אנשים שונים. דהיינו מיתה לנערה וממון לאביה, ובכזה מקרה אין דין 'של קם ליה בדרבה מיניה' וכדלעיל.

ואמר רבא פלוני רבע השור: עדים שהעידו 'פלוני רבע השור' ולא אמרו איזה שור, והוזמו, הם נהרגים ולא משלמים. וכנ"ל. אבל אם הם העידו שהוא רבע שור של פלוני, הם נהרגים ומשלמים, כי ההריגה היא כלפי הבעל שרצו להורגו, והממון הוא כלפי בעל השור שרצו להפסיד את שורו שהרי שור הנרבע נסקל.

שאלה: הא תו למה לי היינו הך: למה רבא היה צריך לומר את הדין של 'פלוני רבע שור'? הרי זה בדיוק כמו הדין של 'פלוני בא על נערה המאורסה'. תשובה: **משום דקא בעי בעיא עלויה וכו':** בגלל שרבא הסתפק במקרה שאדם מעיד 'פלוני רבע שור' יחד עם עד נוסף. אמנם הרובע ודאי נהרג. אבל השאלה היא האם גם השור נהרג, או שכמו ש'אדם קרוב אצל עצמו' כך הוא גם 'קרוב אצל ממונו', וממילא על השור שלו הוא לא נאמן ופולגין דיבוריה.

בתר דבעיא הדר פשטה וכו': לאחר שהוא הסתפק הוא פשט את הספק. אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם קרוב אצל ממונו.

למדנו במשנה - מכות בשלשה נו':

שאלה: מנהני מילי: מהיכן לומדים שדיני מלקות בשלושה דיינים?

'ושפטום' **שנים:** נאמר בדין מלקות "כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט וּשְׁפָטוּם ... והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר". 'ושפטום' לשון רבים, ומיעוט רבים שניים, דהיינו צריך שני דיינים. אלא שהרי 'אין בית דין שקול' (לא יתכן מספר זוגי של דיינים כי צריך ללכת אחרי הרוב). ולכן מוסיפים עוד דין אחד. סה"כ שלושה.

קושיא: אלא מעתה והצדיקו שנים והרשיעו שנים הרי כאן שבעה: אם כן נדרוש גם את המילים הנוספות באותו הפסוק שנכתבו בלשון רבים "כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט וּשְׁפָטוּם והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע" נמצאו שישה דיינים, ומכיון שאין בית דין שקול מוסיפים עליהם עוד אחד, סה"כ שבעה!

תירוץ: הוא מיבעי ליה כדעולא: הפסוק נצרך ללמד דבר אחר, וכמו שאמר עולא.

הגמרא עוצרת ושואלת - וכי צריך רמז לעדים זוממין? והרי כתוב במפורש "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו".

אלא עולא התכוין לשאול היכן יש רמז לעדים זוממין שלוקין. דהיינו עדים כוהנים שמעידים על כהן שהוא בן גרושה. ולאחר מכן הם הוזמו. לא אומרים שהם יענשו את אשר זממו והם יעשו בני גרושה, אלא הם מקבלים מלקות. היכן זה רמוז בתורה?

דכתיב והצדיקו את הצדיק וכו': "כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט וּשְׁפָטוּם והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע. והיה אם בן הכות הרשע והפילו

השפּט וְהָהוּ וכו'". לכאורה הפסוק לא מובן. וכי בגלל שהעדים הצדיקו את הצדיק, השופט מלקה את הרשע? מה הקשר בין הדברים?

אלא מדובר בעדים שהעידו והרשיעו אדם שבאמת הוא צדיק. ולאחר מכן באו עדים אחרים והזימו אותם, והצדיקו את האדם שהיה באמת צדיק, והפכו את העדים לרשעים. העדים הזוממים מקבלים מלקות. ומכיון שהפסוק הזה לא יתכן בעדות על ממון, כי 'קם לי בדברה מיניה' ואין העדים לוקים ומשלמים. אלא הפסוק הולך על עדות על בן גרושה וכנ"ל.

קושיא: **ותיפוק ליה מ"לא תענה":** מדוע לא לומדים שיש מלקות בעדים זוממים מפסוק מפורש "לא תענה בְרַעַךְ עַד שֶׁקָר" וכל לאו יש בו עונש מלקות. **תירוץ:** **משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכו':** הלאו הזה הוא לא לדבר עדות של שקר. ו'דיבור' אינו נחשב ל'מעשה'. ויש דין שכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

למדנו במשנה - 'משום ר' ישמעאל אמרו בעשרים ושלושה'. חיוב מלקות נידון בעשרים ושלושה דיינים.

אמר אביי: לומדים זאת בגזירה שווה (= מילה דומה) מחייבי מיתות בית דין. כמו שחייבי מיתות בית דין נידונים ב-23 כך גם חייבי מלקות.

רבא אמר - מלקות במקום מיתה עומדת: אדם שעבר על ציווי בוראו מגיע לו לקבל עונש מוות. רק שיש סוג של עונש מוות שהוא 'מלקות'.

אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי - אי הכי אומדנא למה לי למחיה ואי מאית לימות: למה צריך לאמוד את המחוייב מלקות כמה מלקות הוא מסוגל לקבל ולא למות? נלקה אותו את כל ה-39 מלקות, ואם הוא ימות באמצע שימות. כי הרי גם המלקות הם סוג של מיתה.

אמר ליה אמר קרא "ונקלה אחיך לעיניך" כי מחית אנבא דחיי מחית: כלומר בשעה שאתה מלקה את האיש הוא צריך להיות 'אחיר' אח חי ולא מת, ואם הוא ימות באמצע אם כן שאר המלקות לא יהיו על אחיך אלא על איש מת.

אלא הא דתניא אמדוהו לקבל עשרים וכו': אם אמדו את המחוייב מלקות שהוא מסוגל לקבל רק עשרים מלקות, מלקים אותו בפועל רק 18. כי יש דין שצריך להלקות אותו מספר מלקות שמתחלק לשלוש, ואילו מספר 20 אינו מתחלק לשלוש. עד כאן הברייתא. אך מה הבעיה להלקות אותו 21 והוא ימות במכה האחרונה, כי הרי הוא יהיה 'אחיר' (אח חי) בשעת המכה!

אמר ליה אמר קרא "ונקלה אחיך לעיניך" אחר שלקה אחיך בעינא וליכא: הפסוק מלמד שאחרי שתגמור להלקות אותו ישאר 'אחיך', ואם תלקה אותו 21 הוא ימות במכה האחרונה.

למדנו במשנה - עיבור החדש בשלשה:

חישוב לא קתני קידוש לא קתני אלא עיבור: המשנה לא אומרת שצריך שלושה כדי לעשות חישובים האם 'לעבר' את החודש. 'לעבר' הכוונה לעשות אותו חודש מלא בן 30 יום, או חודש חסר בן 29 יום. הצורך לחשב, כי צריך לבדוק שהמולד לא יצא שלושה ימים לפני ראש חודש (כי אז אנשים יתמהו על הדבר).

וכן לא כתוב במשנה שצריך שלושה כדי לקבל את העדות של העדים על חידוש הלבנה ולומר שהחודש מקודש. אלא כתוב במשנה שצריך שלושה כדי לומר שהחודש מעובר.

לא ליקדשא וממילא לעבר? אך מדוע באמת צריך לומר שהחודש מעובר? שביט דין לא יקדשו את החודש החדש ביום שלושים לחודש הנוכחי, אלא ביום שלושים ואחד, וממילא החודש הנוכחי יהיה מעובר גם בלי להכריז עליו.

אמר אביי תני קידוש החדש: יש לגרוס בלשון המשנה 'קידוש החודש בשלושה'. והגמרא מביאה ברייתא שאומרת כן.

אמר רבא והא עיבור קתני: הרי כתוב במנשה 'עיבור' ולא 'קידוש'. ואמנם תנא יכול לשכוח מילה, אבל לא להחליף מילה עקרונית. ולכן אומר רבא פירוש אחר.

המשנה מתכוונת לומר, אם בית דין מקדשים את החודש ביום העיבור של החודש הנוכחי, דהיינו ביום ה-30 (שהוא היום שבו החודש נעשה מעובר אם הוא לא חודש חסר), ואז החודש הנוכחי הוא חסר (29 יום והיום ה-30 הוא כבר ראש חודש של החודש הבא), אז צריך שלושה דיינים. אבל אם הם קובעים שהחודש הנוכחי יהיה מעובר (30 יום), והם קובעים את החודש החדש לאחר יום העיבור של החודש הנוכחי, דהיינו ביום השלושים ואחד לחודש הקודם, הם לא מקדשים את החודש.

זהו כדעת רבי אלעזר ברכי צדוק שאם לא באו עדים על חידוש הלבנה ביום השלושים ונעשה החודש מעובר, בית דין לא מקדשים את החודש למחרת, כי כבר קידשו אותו בשמים מאתמול.

רב נחמן אמר: להיפך. רק כשבית דין קובעים את החודש אחר העיבור, דהיינו ביום 31, הם צריכים לקדש אותו. אבל אם הם קובעים אותו 'ביום עיבור' דהיינו ביום 30, הם לא מקדשים אותו. וכדעת התנא פלימו. וכוונת המשנה שקידוש הנעשה אחר יום העיבור צריך שלושה.

רב אשי אמר: המשנה מדברת על בית דין שיושבים לעשות חישוב האם לעבר את החודש, וכוונתה לומר 'חישוב של עיבור' צריך שלושה. אלא שאגב שהיא אמרה ש'עיבור שנה' צריך שלושה, כי שם באמת צריך אמירה בפה לקדש את החודש הנוסף של השנה, היא גם אמרה שצריך שלושה ל'עיבור החודש', אף שהכוונה רק לחישוב של העיבור ואין צורך כלל לומר בפה שהחודש מקודש.

חישוב חודש אין, קידוש חודש לא וכו': רב אשי ממשיך ואומר, המשנה אומרת שצריך שלושה רק לחישוב החודש אך לא לקידוש החודש. כי היא סוכרת כרבי אלעזר (בן רבי שמעון) שלא צריך לקדש כלל את החודש, אלא רק את שנת היוכל.

למדנו במשנה - רבן שמעון בן גמליאל אומר בשלשה נו': רשב"ג סובר בעיבור השנה 'בשלשה מתחילין, ובחמשה נושאים ונותנים, וגומרין בשבעה'. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דעתו.

תניא כיצד אמר רבן שמעון בן גמליאל וכו'?

אחד אומר לישב: באים שלושה דיינים. אם אחד מהם אומר שצריך לשבת ולעיין האם יש צורך לעבר את השנה (כגון כדי שלא יחול יום כיפור במוצאי שבת), ושני הדיינים האחרים אומרים שאין צורך כלל לעיין בדבר כי ברור שלא מעברים את השנה. הדין הוא שבטל הדיין היחיד ברוב, ולא יושבים לעיין.

אבל אם שניים מתוך השלושה אומרים שצריך לשבת ולעיין האם לעבר את השנה, ואחד אומר שלא צריך, הולכים אחר הרוב ומעיינים. אבל מוסיפים על השלושה עוד שני דיינים, כי צריך חמשה דיינים בשביל לדון הם לעבר את השנה.

שנים אומרים צריכה: אם שניים מתוך החמשה אומרים שצריך לעבר את השנה ושלושה אומרים שלא צריך, בטלים השניים במיעוטם. אבל אם שלושה מתוך החמשה אומרים שצריך לעבר, הולכים אחריהם ומעברים את השנה. אבל מוסיפים עליהם עוד שניים, כי כדי לעבר בפועל צריך שבעה דיינים.

שאלה: הני שלשה חמשה ושבעה כנגד מי?

פליגי בה: נחלקו בדבר שני אמוראים. ויש מחלוקת מי הם היו. או שהיה זה רבי יצחק בר נחמני ואמורא נוסף ששמו רבי שמעון בן פזי, או להיפך. (האמורא המוזכר ראשון חשוב יותר מהאמורא הנוסף. ונחלקו הדעות מי חשוב יותר).

חד אמר כנגד ברכת כהנים: שיש בה שלושה פסוק. בפסוק הראשון שלוש מילים, בשני חמש, ובשלישי שבע.

וחד אמר שלשה כנגד שומרי הסף וכו': מצאנו במלכות בעולם שלנו, חלוקה של שלוש קבוצות. שלושה שומרי הסף (אצל המלך צדקיהו). חמשה מרואי פני המלך (גם שם). ושבעה רואי פני המלך (אצל המלך אחשורוש). עיבור השנה הוא מטכסיסי מלכות שמים, ומלכתא דשמיא כעין מלכותא דארעא.

תני רב יוסף הני שלשה וחמשה ושבעה וכו': כנ"ל. שאל אותו אביו עד עכשיו מדוע לא פירש לנו אדוני את הדבר? אמר לו רב יוסף לא ידעתי שאתם צריכים לדעת את זה, וכי האם ביקשתם ממני דבר ולא אמרתי לכם!?